

УДК 343.98.06-045.34

DOI <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2019.11.61>**Анна Колодіна,**

канд. юрид. наук,

доцент кафедри криміналістики

Національного університету «Одеська юридична академія»

ЕКСТРАПОЛЯЦІЯ ПРИНЦИПІВ ОКРЕМИХ МЕТОДИК РОЗСЛІДУВАННЯ У СЛІДЧУ ДІЯЛЬНІСТЬ

Формування окремих методик розслідування злочинів пов'язане з низкою питань, зокрема, теоретико-методологічного характеру. Одною з таких проблем є аналіз та систематизація принципів криміналістичної методики та їх екстраполяція у діяльність з розслідування злочинів. У статті розкривається сутність методу екстраполяції та особливості його застосування в практичній діяльності з розслідування злочинів. Незважаючи на велику кількість досліджень, присвячених теоретичним та практичним аспектам виокремлення принципів криміналістичної методики, необхідно констатувати, що єдиної точки зору щодо їх уніфікації та застосування в практичній діяльності немає. Метод екстраполяції принципів криміналістичної методики в даному випадку виступає як евристичний засіб для здійснення пізнавальної діяльності слідчим, що дозволяє оптимізувати та зробити ефективнішим процес розслідування. Ефективність досліджуваного методу в цьому разі вбачається в тому, що в статті виокремлюється не просто перелік принципів екстраполяції в діяльності слідчого, а запропоновано розроблення типового алгоритму для кожного з наведених принципів.

Досліджуючи теоретичні питання криміналістичної методики розслідування, окрему увагу необхідно звернути на проблематику формування типової моделі розслідування (базової методики). Існує думка, що, перш ніж формувати окремі методики, повинна бути сформована загальна, універсальна модель, на базі якої можливо створювати конкретні методики розслідування. У статті запропоновано типовий перелік принципів, на яких будується застосування слідчим методу екстраполяції в разі відсутності видової методики розслідування злочинів. Визначені принципи застосування окремих криміналістичних методик повинні задовольняти слідчого в практичній діяльності не тільки у разі застосування окремої методики, а й у разі її відсутності взагалі, адже не завжди розроблена методика влаштовує слідчого.

У роботі проведено аналіз загального методу розслідування і базової методики розслідування. Подана загальна характеристика екстраполяції як методологічного інструментарію. Запропоновано типовий перелік принципів, на яких будується застосування слідчим методу екстраполяції. Визначено основні завдання методологічних основ криміналістичної методики.

Ключові слова: принципи криміналістичної методики, діяльність із розслідування злочинів, метод розслідування, базова криміналістична методика розслідування, криміналістична теорія, метод екстраполяції.

Постановка проблеми. Досліджуючи пізнавальну діяльність слідчого та її криміналістичне забезпечення зокрема, важливо вивчити різні методи, прийоми та засоби, які дозволяють оптимізувати роботу слідчого та забезпечити її ефективність. Не останнє місце серед них займають науково-теоретичні розробки, а саме обґрунтовані методичні рекомендації, які мають вагомe значення в практичній діяльності з розслідування.

Необхідно звернути особливу увагу на те, що у своїй практичній діяльності на сучасному етапі слідчі стикаються з інформаційною невизначеністю в контексті застосування криміналістичних методик, що

зумовлено такими чинниками: *по-перше*, політика держави щодо криміналізації окремих форм протиправної поведінки та відсутність напрацьованих методик щодо розслідування інноваційних форм злочинної діяльності; *по-друге*, невідповідність окремих розроблених криміналістичних методик потребам практики, що пов'язано зі зміною моделі суспільних відносин та їх правового регулювання в окремих сферах, зокрема у сфері економіки та господарської діяльності; *по-третє*, локалізація значної кількості наукових розробок у межах вищих навчальних закладів та наукових установ і відсутність налагодженої співпраці з практичними підрозділами; *по-четверте*, від-

сутність наукових узагальнень стосовно розслідування окремих категорій злочинів у зв'язку з відсутністю напрацьованої практики кримінальних проваджень за цими статтями КК України.

Необхідно зауважити, що стан ентропії в роботі слідчого ніколи не буває абсолютним, оскільки в межах криміналістичної методики як розділу криміналістики зроблено значну роботу щодо формування базової методики розслідування як своєрідної інформаційної моделі й орієнтира для формування нових методик ученими та екстраполяції її положень слідчими на процес розслідування злочинів у разі відсутності методик. З огляду на це вважаємо слушним зупинитись на окремих наукових положеннях та поглядах дослідників щодо базової методики розслідування як самостійної криміналістичної категорії.

Так, на підставі визнаних методологічних підходів, зокрема системно-діяльнісного, формуються методики розслідування окремої групи злочинів, а надалі з урахуванням сформованої на основі загальнотеоретичної методології методики формуються окремі методики розслідування злочинів. У зв'язку із цим основною гіпотезою під час дослідження процесу формування видових методик є використання базової методики як методологічної основи. Існує думка, що, перш ніж формувати окремі методики, повинна бути сформована загальна, універсальна модель, на базі якої можливо створювати конкретні методики розслідування [1, с. 79].

Уперше це питання порушив А. М. Ларін в 1996 р.: міркування про суперечності і прогалини в структурі криміналістики наводять на думку про те, що традиційні розділи криміналістики – техніка, тактика і методика розкриття окремих видів злочинів – повинні йти після розділу, що містить положення, спільні для всіх або багатьох слідчих дій, для всіх або багатьох кримінальних справ незалежно від кваліфікації. Цей розділ може бути названий загальною методикою розслідування [2, с. 34]. Тут доречно сказати, що спроби виділити «загальний метод розслідування» були зроблені вченими криміналістами різних поколінь: І. Н. Якімовим, В. І. Громовим, Б. М. Шавером, С. Н. Чуріловим, В. А. Журавлем, В. В. Тіщенком та ін.

Так С. Н. Чурілов вважає, що загальний (універсальний) метод розслідування містить усі теоретичні положення криміналістичної методики і спрямовує їх на оптимальне формування окремих методик та подальшу їх адаптацію до розслідування в конкретному кримінальному провадженні [3, с. 44-45].

На думку В. В. Тіщенка, метод, нехай навіть загальний, не може замінити всі теоретичні положення криміналістичної методики. З іншого боку, метод слід розглядати як інструмент, спосіб, за допомогою якого утворюється окрема методика розслідування, але не фактор, який зумовлює зміст і структуру такої методики. Автор вважає, що оптимізація окремих методик розслідування залежить від правильного визначення принципів їх формування в теорії та застосування на практиці [4, с. 172].

В. А. Журавель також підтримує ідею створення базової методики розслідування, де пропонує розглядати таку методику у вигляді інформаційно-пізнавальної моделі, що дозволить забезпечити впорядкування елементів в її структурі, більш тісний зв'язок між ними, а загалом – підвищити ефективність пізнавальних дій [5, с. 108-109].

Із вищевикладеного випливає, що загальний метод розслідування і базова методика розслідування є тотожними поняттями. На нашу думку, сьогодні можна говорити про можливість формування базової методики розслідування, але з урахуванням доволі високого рівня узагальнення останньої. Фактично за своїм функціональним призначенням базова методика розслідування злочинів виконує роль типової інформаційної моделі, систематизуючи та закріплюючи відповідні структурні елементи, які повинні бути враховані під час розроблення видових методик розслідування. При цьому базова криміналістична методика має виступати в ролі науково обгрунтованого орієнтира для розроблення видових методик як ученими, так і слідчими. У зв'язку із цим вважаємо, що базова криміналістична методика повинна включати: опис типової структури криміналістичної характеристики злочинів, до якої необхідно включити базові елементи, що мають пріоритетне значення для злочинів усіх категорій; характеристику початкового етапу розслідування, зокрема: типові ситуації початку розслідування (наприклад, наявність чи відсутність інформації про злочинця); приблизний перелік та алгоритм початкових слідчих (розшукових) дій; характеристику подальшого етапу розслідування, зокрема приблизний перелік слідчих (розшукових) дій залежно від ситуації; систематизацію та характеристику негативних обставин, які можуть вплинути на розслідування, та засоби їх подолання.

Зважаючи на викладене, необхідно звернутись до сутності екстраполяції як методологічного інструментарію заповнення інформаційного вакууму в діяльності слідчого, оскільки ця категорія не є традиційною для

криміналістичної методології, а використується в інших галузях наукового знання, які вивчають складні суспільні, біологічні системи та процеси. Аналітичне опрацювання довідкової літератури дозволяє стверджувати, що екстраполяція є важливим методом наукового пізнання, сутність якого трактується як: процедура перенесення знань з однієї предметної галузі до іншої на підставі певного виявленого відношення між ними: схожості, аналогії, тенденції [6, с. 607]; поширення висновків, одержаних зі спостереження над однією частиною явища, на іншу його частину [7, с. 286].

Екстраполяція як методологічний інструментарій знайшла широке застосування протягом тривалого часу в галузі математики, фізики, генетики (В. Асеєв, Б. Кузнецов, Г. Рузавін), логіки та методології науки (Ф. Георгієв, П. Кошнін, В. Лекторський, Л. Мікешина, В. Стюпін). Українські дослідники, такі як К. Руденко, Н. Попова, С. Кримський, Г. Добров, також досліджували метод екстраполяції та його значення для гуманітарних наук.

Беззаперечно, методика розслідування окремих видів злочинів, як завершальний розділ криміналістики, має своїм основним і головним завданням забезпечити слідчого необхідним для його професійної діяльності навчально-методичним комплексом знань і навичок розкриття, розслідування й запобігання окремим видам злочинів у різних слідчих ситуаціях, які виникають у процесі здійснення такої діяльності [8, с. 195]. Водночас теорія не встигає за запитами практики, а пропонувані методики не завжди задовольняють осіб, які ведуть розслідування [9, с. 90]. Дійсно, розроблені наукою методичні рекомендації є важливим інструментом, своєрідним алгоритмом дій слідчого, адже методика розслідування, що застосовується в практичній діяльності, тільки тоді буде ефективною, коли в її основу покладено науково обґрунтовані теоретичні дослідження.

У криміналістиці завжди чимало уваги приділялося розвитку завершального розділу науки, але не його теоретичним положенням, а більшою мірою методикам розслідування окремих видів злочинів. Таке становище не є позитивним, оскільки застосування в практичній діяльності методичних рекомендацій має бути насамперед обґрунтовано наукою. У зв'язку із цим методологія практичної діяльності становить значний науковий інтерес, є своєчасним та актуальним предметом дослідження.

Чимало було визначено різноманітних підходів до принципів криміналістичної методики. Систематизація матеріалу дає

змогу стверджувати, що більшою мірою запропоновані вченими принципи не розмежовуються за теоретичним і практичним призначенням та визначаються як: 1) засади здійснення організації й планування розслідування; 2) принципи формування окремих криміналістичних методик; 3) принципи застосування окремих криміналістичних методик. Указане зайвий раз підтверджує, що керівні вимоги до здійснення практичної діяльності слідчим та принципи криміналістичної методики не є тотожними положеннями та не мають чіткої уніфікації в науковій доктрині.

Використання екстраполяції як методологічного інструментарію вимагає приділення основної уваги в даній частині дослідження принципам застосування (адаптації) окремих криміналістичних методик, сферою реалізації яких є практична діяльність із розслідування, а суб'єктом застосування – слідчий, прокурор, тобто та особа, яка застосовує криміналістичну методику на практиці.

У криміналістичній науці були спроби розмежування принципів формування та застосування криміналістичної методики В. А. Журавлем, Г. М. Меглецьким, В. В. Тіщенком, С. Н. Чуриловим, Б. В. Щуром.

Так, на думку М. Г. Меглецького, система вихідних положень криміналістичної методики містить дві групи принципів: 1) принципи розроблення і створення окремих криміналістичних методик, які представляють теоретичний аспект; 2) принципи щодо організації та здійснення практичної діяльності з розслідування злочинів. До першої групи принципів автор відніс такі засади: інтегративність і системність методичних рекомендацій, конкретність і наукову обґрунтованість методики, взаємну кореляцію і єдність усіх методичних рекомендацій, відповідність методичних рекомендацій режиму законності, максимальну ефективність методики на основі використання всіх досягнень науково-технічного прогресу, плановість основи окремих методик і диференційований підхід до розроблення програм слідчих дій, оперативно-розшукових і організаційних заходів (алгоритмів) на початковому, наступному і завершальному етапах розслідування, орієнтацію окремих методик на досягнення мети і виконання завдань кримінального судочинства щодо швидкого, повного, всебічного й об'єктивного розслідування злочинів.

Друга група принципів включає такі положення: обов'язковість урахування і використання в практичній діяльності науково-практичних рекомендацій із розсліду-

вання злочинів певного виду; суворе дотримання законності в процесі розслідування; єдине керівництво процесом розслідування і процесуальну незалежність (самостійність) слідчого й особи, яка провадить дізнання; обов'язковість використання версійного підходу і плановості у розслідуванні злочинів; необхідність урахування в процесі розслідування ситуаційного підходу і використання програмування на початковому і наступному етапах розслідування; необхідність здійснення взаємодії слідчого з органом дізнання та іншими зацікавленими службами органів внутрішніх справ; обов'язковість використання в процесі розслідування сучасних науково-технічних засобів і допомоги спеціалістів; необхідність дотримання в процесі розслідування вимог (положень) наукової організації праці; необхідність використання допомоги громадськості і засобів масової інформації у розслідуванні злочинів; дотримання спеціалізації в розслідуванні злочинів [10, с. 144-145].

В. В. Тищенко розмежує принципи криміналістичної методики за теоретичним і практичним призначенням, де до принципів вибору і застосування методики розслідування конкретного злочину в практичній діяльності слідчого автор відніс такі вихідні положення: 1) вибір напрямку розслідування і досягнення його кінцевої мети, виходячи з кримінально-правової оцінки події і предмету доказування; 2) визначення належності події, яка розслідується, до певного типу, роду, виду, групи злочинів на основі наукової криміналістичної класифікації, що дозволяє правильно вибрати відповідну рекомендовану криміналістикою методику; 3) використання в розслідуванні даних відповідної криміналістичної характеристики категорії злочинів; 4) ситуативний підхід до постановки тактичних завдань і засобів їх вирішення; 5) етапність методики розслідування, яка передбачає виділення двох основних етапів і виконання на кожному з них властивих йому завдань; 6) плановірність ходу розслідування; 7) використання різних форм і методів взаємодії слідчого з оперативними підрозділами, іншими правоохоронними особами, населенням; 8) застосування сучасних наукових та технічних можливостей у розслідуванні кожного злочину [11, с. 121]. Вдалий підхід до виділення основоположних засад вибору і побудови методики розслідування конкретного злочину вбачається в тому, що автором уніфіковано не тільки принципи, а й передбачено універсальну програму початкового й наступного етапів розслідування. Принципи, виділені В. В. Тищенко, можна вва-

жати програмно-цільовими, які перш за все мають пізнавально-інформаційне та праксеологічне значення.

Отже, на початковому етапі розслідування програма, запропонована автором, яка адресована слідчому, має такий зміст: 1) на основі вихідної інформації усвідомити і дати оцінку слідчій ситуації, що склалася на момент розслідування; 2) з урахуванням ознак, що характеризують слідчу ситуацію, поставити тактичні завдання відправного значення (яким чином заподіяні тілесні ушкодження, причина смерті потерпілого та інші обставини); 3) висунути версії відповідно до поставлених завдань за подією, що розслідується, й окремими її обставинами, використовуючи перелік типових слідчих версій; 4) з урахуванням особливостей поставлених завдань вибрати форми, прийоми і методи взаємодії з органами і службами, які проводять оперативно-розшукову роботу, дати їм конкретні доручення; 5) виявити носії криміналістично значущої інформації, визначити способи їх вилучення та шляхи введення отриманої з відповідних джерел доказової інформації в кримінальне судочинство; 6) визначити засоби виконання поставлених завдань і перевірки висунутих версій, включаючи тактичні операції, окремі слідчі й оперативно-розшукові дії, організаційні заходи, різні форми використання спеціальних знань у певному обсязі і послідовності; використовувати типові програми початкового етапу розслідування відповідних категорій злочинів; 7) побудувати ймовірні інформаційні моделі події, що розслідується, у цілому, її окремих епізодів, етапів, обставин; визначити й інформаційні хиби – неповноту, недостовірність, невизначеність – і намітити шляхи поповнення, перевірки, конкретизації криміналістично значущої інформації з метою подальшої побудови достовірних моделей; 8) оцінити інформацію, що надійшла; проаналізувати ступінь виконання поставлених завдань, сукупність доказів, що підтверджують або спростовують ту чи іншу версію, слідчу ситуацію, що надалі склалася; 9) на основі проведеного аналізу розробити розгорнутий план подальшого розслідування, деталізуючи його за допомогою рекомендованих криміналістикою програм розслідування та уточнюючи його щодо конкретних обставин справи [11, с. 123–124].

На подальшому етапі розслідування рекомендується така програма дій: 1) установити всі епізоди злочинної діяльності й дати їм номінально-правову оцінку, з'ясувати просторово-часові, причинно-наслідкові й інші зв'язки між ними, ступінь і форми злочинної організованості; 2) визначити тактичні опе-

рації й окремі слідчі дії щодо встановлення всіх обставин по кожному епізоду злочинної діяльності; 3) визначити комплекс дій і заходів для встановлення всіх учасників злочинної діяльності і притягнення їх до кримінальної відповідальності; 4) вивчити особистість кожного обвинуваченого з метою повного з'ясування його ролі в злочинній діяльності, у підготовці, учиненні і приховуванні злочину, що розслідується, а також для вибору ефективних тактичних прийомів впливу на нього під час проведення слідчих дій, визначення обставин, що обтяжують чи пом'якшують його відповідальність; 5) передбачити заходи з розшуку викраденого майна і відшкодування матеріального збитку [11, с. 124]. На наш погляд, урахування керівних засад розроблення й адаптації методик розслідування окремих видів злочинів, евристичний підхід до застосування програм розслідування в конкретному кримінальному провадженні дозволить слідчому оптимізувати процес розслідування.

С. Н. Чурилов, диференціюючи принципи криміналістичної методики, у практичному аспекті виділив групу принципів щодо залежності окремих методик розслідування від практики: зумовленість окремих методик розслідування даними щодо вчинення та приховування злочинів та знаннями у вигляді криміналістичних характеристик окремих категорій злочинів; зумовленість окремих методик розслідування практикою розкриття, розслідування та запобігання злочинам і знаннями у вигляді криміналістичної характеристики розслідування окремих видів злочинів [12].

Б. В. Щур у своїй праці уніфікував та диференціював принципи криміналістичної методики також за теоретичним і практичним змістом, де запропонував до принципів побудови (формування) та застосування окремих криміналістичних методик віднести такі керівні ідеї: законність використання методичних рекомендацій; етичність використання методичних рекомендацій; етапність (планованість) застосування методичних рекомендацій; індивідуальність (конкретність) застосування методичних рекомендацій [13, с. 230].

Не применшуючи ролі автора у виділенні принципів, видається недоліком те, що перші два положення характерні більшою мірою для здійснення слідчої діяльності, а не для застосування окремих методик.

Підтримуємо точку зору В. А. Журавля, який вважає, що одним із найбільш перспективних напрямів удосконалення і модернізації є розроблення науково обґрунтованої системи загальних принципів, що визнача-

ють не лише однакові підходи до побудови окремих методик, а й правильний їх вибір та застосування на практиці з урахуванням усього розмаїття злочинів і обставин їх вчинення [14, с. 7]. Автор визнає пропозиції Б. В. Щура суттєвим кроком до уніфікації підходів у формуванні і розподілі принципів розроблення окремих криміналістичних методик і принципів їх застосування в практичній діяльності та доповнює останні такими принципами: ситуаційної зумовленості (принцип має універсальну спрямованість і визначає підходи не лише до створення методик, а й до їх реалізації; даний принцип передбачає обов'язкове врахування типових слідчих ситуацій, що виникають у процесі розслідування); універсальності – передбачає відповідність структури криміналістичних методик базовій моделі криміналістичної методики; стандартизованість – означає викладення криміналістичних методик у формі програм, які у свою чергу передбачають алгоритми дій слідчого; адаптованості – передбачає результативне та вдале застосування криміналістичної методики в розслідуванні конкретного злочину [14, с. 53];

Із вищевикладених засад викликає заперечення принцип стандартизованості, який, на нашу думку, слід відносити до принципів формування криміналістичних методик, адже даний принцип передбачає можливість викладення методичних рекомендацій у формалізованій формі – у вигляді програм із переліком алгоритмічних дій для слідчого. Використання такого принципу під час адаптації криміналістичних методик, у тому числі й базової методики, викликатиме логічні суперечності, оскільки пріоритетним у даному випадку є евристичний елемент діяльності слідчого.

Визначені принципи застосування окремих криміналістичних методик заслуговують на увагу та зумовлюють до виділення нами класифікації основоположних засад, керівних ідей, які б задовольняли слідчого в практичній діяльності не тільки у разі застосування окремої методики, а й у разі її відсутності взагалі, адже не завжди розроблена методика влаштує слідчого.

Зважаючи на викладене, може бути запропоновано типовий перелік принципів, на яких будеться застосування слідчим методом екстраполяції в разі відсутності видової методики розслідування злочинів, зокрема: адаптації, універсальності, ситуаційності, етапності (планованості), відображення взаємодії слідчого з іншими посадовими особами та підрозділами правоохоронних органів, використання науково-технічних засобів і допомоги

спеціалістів, використання допомоги громадськості і засобів масової інформації.

Водночас, на нашу думку, завданням криміналістичної науки є не просто виокремлення принципів екстраполяції в діяльності слідчого, а розроблення конкретного алгоритму цієї діяльності щодо кожного принципу виокрема. Зважаючи на те, що цей процес характеризується високим коефіцієнтом творчих затрат, інтелектуального й аналітичного опрацювання конкретної ситуації слідчим, пропонувані алгоритми повинні спрямовуватись та відображати технологію процесу мислення слідчого в процесі екстраполяції. Продовжуючи, необхідно виокремити типовий алгоритм для кожного з наведених принципів.

Принцип адаптації базової методики до конкретної ситуації розслідування. У даному випадку, на нашу думку, можна виокремити такий алгоритм інтелектуально-творчої діяльності слідчого: виокремлення елементів криміналістичної характеристики, які є пріоритетними для вчиненого злочину; зважаючи на розроблену в криміналістиці систему негативних обставин розслідування, змоделювати можливість їх виникнення під час розслідування та визначитися зі способами їх подолання; сформувані типові комплекси слідчих (розшукових) і негласних слідчих (розшукових) дій, зважаючи на ступінь тяжкості вчиненого злочину та перелік обставин, які підлягають установленню; визначити необхідність і можливість застосування тактичних операцій.

Принцип універсальності. Розроблення алгоритму застосування цього принципу, на нашу думку, має ґрунтуватися на вихідному положенні про те, що злочинна діяльність та діяльність із розслідування злочинів як самостійні категорії мають типові та константні характеристики, які повинні бути враховані. Саме тому алгоритм застосування цього принципу включає такі елементи: виокремлення системи заходів і слідчих дій, які мають універсальний характер та проводяться незалежно від категорії учиненого злочину; визначити типові елементи механізму злочинної діяльності, які підлягають обов'язковому встановленню.

Принцип ситуаційності. Алгоритм застосування цього принципу, на нашу думку, спиратиметься як на положення базової методики, так і на криміналістичне вчення про слідчі версії, та матиме такий вигляд: визначення виду слідчої ситуації, спираючись на наявну криміналістичну класифікацію останніх; зважаючи на напрацювання криміналістичної ситуації, виокремити можливі шляхи зміни слідчої ситуації (наприклад, несприятливої на сприятливу); визначити перелік тактичних завдань та засобів їх виконання залежно від вибраної

ситуації; розробити модель розвитку слідчої ситуації залежно від вжитих у процесі розслідування заходів.

Принцип етатності. На нашу думку, алгоритм реалізації цього принципу має включати такі елементи: оцінка злочинного діяння на основі положень криміналістичної характеристики злочинів, розробленої в межах базової методики; визначення слідчої ситуації початкового етапу розслідування; формування переліку слідчих (розшукових) і негласних слідчих (розшукових) дій; визначення слідчої ситуації подальшого етапу розслідування; формування переліку слідчих (розшукових) і негласних слідчих (розшукових) дій та криміналістичних експертиз; розроблення шляхів подолання протидії розслідуванню.

Принцип відображення взаємодії слідчого з іншими посадовими особами та підрозділами правоохоронних органів. У даному випадку алгоритм екстраполяції матиме такий вигляд: визначення кола суб'єктів, з якими необхідна чи можлива взаємодія (на це рішення впливає: вид злочину, місце його вчинення, особа, яка його вчинила, тощо); визначення ролі кожного суб'єкта в процесі розслідування; вибір оптимальної форми взаємодії з кожним суб'єктом; прогнозування результатів взаємодії; вироблення шляхів використання результатів взаємодії в розслідуванні.

Принцип використання науково-технічних засобів і допомоги спеціалістів. У даному випадку можливий такий алгоритм: виокремлення завдань, виконання яких потребує чи може потребувати спеціальних знань; вибір суб'єктів спеціальних знань; визначення форм роботи з носіями спеціальних знань (консультації, проведення експертиз, досліджень, ревізій тощо); визначення форм використання отриманих результатів у розслідуванні.

Принцип використання допомоги громадськості і засобів масової інформації. Зважаючи на об'ємність цього принципу, на нашу думку, алгоритм його екстраполяції на конкретну ситуацію передбачає: визначення мети взаємодії (наприклад, розшук злочинця, установлення особи невідомого трупа, дезінформація злочинців); виокремлення оптимального суб'єкта для реалізації завдання; підготовка завдання; оцінка результатів.

Підсумовуючи викладене, зауважимо, що основними завданнями методологічних основ криміналістичної методики є такі: розкриття основних умов, за яких відбувається розслідування; формування принципів використання сучасних методів пізнання фактів минулого; розроблення нових методів для розв'язання конкретної ситуації розслідування злочинів [15, с. 256].

Тому обґрунтовані науково-теоретичні положення криміналістичної методики, виділення системи принципів формування й застосування криміналістичних методик розслідування окремих видів злочинів мають вагомe значення для практичної діяльності, а саме: 1) для якісного формування методичних рекомендацій; 2) для ефективного застосування та адаптації конкретних методик суб'єктом розслідування.

Список використаних джерел:

1. Гармаев Ю. П., Лубин А. Ф. Проблемы создания криминалистических методик расследования преступлений : Теория и практика. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2006. 303 с.
2. Ларин А. М. Криминалистика и паракриминалистика. Москва: БЕК, 1996. 192 с.
3. Чурилов С. Н. Криминалистическая методика: история и современность. Москва: Маркетинг, 2002. 370 с.
4. Тищенко В. В. Сучасний стан і деякі проблеми розвитку криміналістичної методики розслідування злочинів. *Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України*. 2014. № 1. С. 170–180.
5. Журавель В. А. Напрями вдосконалення криміналістичних методик розслідування злочинів. *Криміналістика у протидії злочинності*: тези доп. наук.-практ. конф. (м. Київ, 16 жовтня 2009 р.). Київ: Хай-Тек Прес, 2009. С. 38–46.
6. Драпогуз В. П. Екстраполяція як метод наукового пізнання. *Гуманітарний вісник Державного вищого навчального закладу «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний універ-*

ситет імені Г.С. Сковороди». Серія «Педагогіка. Психологія. Філософія». 2013. Вип. 28. С. 606–612.

7. Тлумачний словник української мови / за ред. В. С. Калашника. 2-ге вид., вип. і доп. Харків: Прапор, 2006. 992 с.

8. Яблоков Н. П., Головин А. Ю. Криминалистика: природа, система, методологические основы. 2-е изд., доп. и перераб. Москва: Норма, 2009. 288 с.

9. Тищенко В. В. Щодо шляхів оптимізації розробки методик розслідування злочинів. *Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія»*. Одеса: Юрид. л-ра, 2014. Т. 14. С. 90–96.

10. Меглецкий Г. Н. К вопросу о принципах криминалистической методики. *Криминалистические аспекты совершенствования доказывания при расследовании преступлений*: труды Акад. МВД РФ. Москва: Изд-во Акад. МВД РФ, 1992. С. 140–149.

11. Тищенко В. В. Теоретичні і практичні основи методики розслідування злочинів : монографія. Одеса: Фенікс, 2007. 260 с.

12. Чурилов С. Н. Принципы разработки и построения частных криминалистических методик : автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.09. Москва, 1981. 18 с.

13. Щур Б. В. Теоретичні основи формування та застосування криміналістичних методик : монографія. Харків: Харків юрид. 2010. 319 с.

14. Журавель В. А. Криміналістичні методики: сучасні наукові концепції : монографія. Харків: Апостіль, 2012. 304 с.

15. Біленчук П. Д., Гель А. П., Семаков Г. С. Криміналістична тактика і методика розслідування окремих видів злочинів : навчальний посібник. Київ: МАУП, 2007. 512 с.

The formation of crime investigation techniques involves several issues, which also include theoretical and methodological issues. One of these problems is the analysis and systematization of the principles of forensic methodology and their extrapolation to the crime investigation activities. The article reveals the essence of the extrapolation method and the peculiarities of its use in crime investigation practice. Despite a large amount of research on the theoretical and practical aspects of highlighting the principles of forensic methodology, it is necessary to state that there is no single point of view on their unification and practical application. The method of extrapolation of the principles of forensic techniques, in this case, acts as a heuristic means for the cognitive activity by investigators, which allows optimizing and making the investigation process more efficient. The effectiveness of the method of investigation, in this case, is seen in the fact that the article does not just list the principles of extrapolation in the activity of the investigator, but also develops a typical algorithm for each of these principles.

Investigating the theoretical issues of forensic investigation methodology, special attention should be paid to the problem of forming a typical investigation model (basic methodology). There is an opinion that, before forming separate methods, a general, universal model should be formed, based on which it is possible to create specific investigative techniques. The article offers a typical list of principles on which the use of the extrapolation method by the investigator is based, in the absence of a specific criminal investigation technique. Principles of application of certain forensic techniques should satisfy the investigator in practical activity not only when applying a separate methodology but also in the absence of it in general, because not always developed methodology suits the investigator.

The paper analyzes the general investigation method and the basic investigation technique. The general characteristic of extrapolation as a methodological tool is given. A typical list of principles on which the application of the extrapolation method to investigators is proposed. The main tasks of the methodological foundations of the forensic methodology are determined.

Key words: principles of forensic methodology, crime investigation activities, investigation method, basic forensic investigation methodology, forensic theory, extrapolation method.